

ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Թ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6, Մայիս 2026

ՀՐԱԻՆ ԱՐԹՆՈՒԹԵԱՆ

Տասը կոյսերու առակը եթէ կարդանք (Մատթէոս 25.1-13), կը նկատենք, որ արթնութեան հրաւիր մըն է, որ կը տրուի իւրաքանչիւրիս՝ «Արթուն մնացէք»:

Տասը կոյսերու առակը պարզ պատմութիւն մըն չէ: Ան հայելի մըն է՝ որուն մէջ մենք մեզ կը տեսնենք՝ հոգեւոր քունի մէջ:

Մենք այսօր կ'ապրինք արագընթաց աշխարհի մը մէջ, լեցուն՝ անորոշութեամբ, ճնշումներով եւ հոգեկան յոգնածութեամբ: Մարդը կը վազէ, կը պայքարի, կը ծանրաբեռնուի... եւ այս ամէնուն մէջ շատ դիւրին է մոռնալ ամենակարեւորը՝ հոգեւոր արթնութիւնը: Բայց ահա այս առակին մէջ հնչող զվարտ հարցումը այսօր եւս մեզի իւրաքանչիւրին. «Պատրաստ էք: Արթուն էք»: Փեսան՝ Քրիստոս, ահաասիկ կու գայ: Ան կու գայ այն ժամուն, երբ մենք չենք ակնկալեր, չենք սպասեր: Եւ ահա մեծ վտանգը՝ երբ յաճախ կ'ըսենք. «Վաղը կը պատրաստուիմ... դեռ ժամանակ կայ... հիմա ժամանակ չունիմ»: Սակայն մեր Տէրը կը յիշեցնէ մեզի, որ այսօր է փրկութեան օրը: Երբ մենք պատրաստ չենք, երկնային հարսնարանի դուռը կը փակուի մեր դիմաց, եւ մենք ուշացած կը թակենք՝ խնդրելով. «Տէր, Տէր, բաց մեզի»: Բայց պատասխանը կրնայ ըլլալ դժուար ու ծանր. «Չեմ ճանչնար ձեզ»: Այս խօսքերը ոչ թէ վախճանելու համար են, այլ՝ արթնցնելու, հրաւիրի կանչ՝ արթնութեան, զգօնութեան եւ պատրաստութեան: Չսպասենք «աւելի յարմար ժամանակի»: Չվստահինք վաղուան: Որովհետեւ փեսան կու գայ եւ դուռը միշտ բաց պիտի չմնայ: Շատ մարդիկ յաճախ կ'ըսեն. «Կեանքիս վերջաւորութեան՝ մահուանս սնարին մէջ դարձի կու գամ»: Բայց ո՞վ գիտէ թէ երբ է այդ «վերջին պահը»:

Ամէն օր հարց տանք մենք մեզի՝ «Ո՞ր կը գտնուիմ հոգեւորապէս»: Պատրաստ ըլլալ ոչ թէ վաղը, ոչ թէ «երբ ժամանակ ունենամ»: Անունով քրիստոնէայ չ'ըլլանք, այլ՝ իրական հաւատքով ապրող եւ վկայող:

Մեր Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս մեզ կը հրաւիրէ՝ զգօն ըլլալու եւ ոչ թէ անտարբեր, վերանորոգելու մեր քրիստոնէական ճշմարիտ հաւատքը: Այդ հաւատքը պահելու համար անհրաժեշտ է սնունդ՝ աղօթք եւ հոգեւոր կեանք:

Հետեւաբար՝ **արթուն եւ պատրաստ ըլլանք**, իմաստուն կոյսերու նման, որպէսզի արժանի ըլլանք փեսային հետ ուրախանալու, եւ մուտք գործելու երկնային հարսնարան՝ Աստուծոյ Արքայութիւնը:

ԲԱՐԳԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԽՄԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԵԱՆ ՓՆՏՈՏՈՒՔ

Երբ սերտենք ժողովուրդներու պատմութիւնը, կը տեսնենք թէ դարերու ընթացքին մարդ արարածը միշտ փնտռուածի մէջ եղած է: Փնտռուած՝ խաղաղութեան, զօրութեան, իշխանութեան:

Այսօր, կ'ապրինք 21-րդ դարու մէջ, ուր ամէն բան արագ է եւ մարդուն դիմաց կը բացուի ամէն տեսակի դիւրութիւններ, կը նշմարենք, մարդը առաւել եւս փնտռուածի մէջ է: Այսօր մարդը մարդ կը փնտռէ: Այսօր մարդը իր հետ իր ցան ու մտահոգութիւնը կ'իսող կը փնտռէ: Այսօր մարդը կը փնտռէ տեղ մը, ուր կրնայ ինքզինք յանձնել ամբողջութեամբ:

Այս օրերուն, մարդիկ հեռացած են իրենց արմատներէն եւ կ'ապրին աշխարհի մը մէջ, ուր ամէն ինչ ժամանակաւոր է եւ փոփոխական: Այս ժամանակաւոր եւ փոփոխական աշխարհին մէջ անոնք կը փնտեն իրենց ինքնութիւնը:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԻՒՆ

Մարդը ստեղծուած է Աստուծոյ պատկերով ու նմանութեամբ, եւ այդ պատճառով անոր հոգին միշտ կը տենչայ իր Արարիչին: Նոյնիսկ երբ մարդը հեռանայ Աստուծմէ, իր ներաշխարհին մէջ կը զգայ դատարկութիւն մը, որ ոչ մէկ նիւթական բարիք կրնայ գայն լեցնել: Այդ իսկ պատճառով, մարդը շարունակական փնտռուածի մէջ է: Մարդը կը փնտռէ իր հոգեւոր հանգիստը, ներքին խաղաղութիւնն ու կեանքի իմաստը:

Կրօնական պատկանելիութիւնը միայն անունով կամ ասանդութեամբ քրիստոնէայ ըլլալ չէ: Կրօնական պատկանելիութիւնը ի գործ դրուած հաւատք է, կենդանի կապ մը Աստուծոյ հետ:

Այս իմաստով, Եկեղեցին այն սրբազան վայրն է, ուր մարդը կը վերագտնէ իր ինքնութիւնը: Սրբազան արարողութեան ընթացքին, միանձնական աղօթքի պահուն, ան կը կանգնի Աստուծոյ դիմաց, կը զգայ Աստուծոյ հայրութիւնը եւ կ'անդրադառնայ, որ ինք առանձին չէ կեանքի փոթորիկներուն դիմաց, Աստուած մեր ձեռքէն կը բռնէ եւ մեզ կ'առաջնորդէ (Ես 42.6):

Երբ մարդը կորսնցնէ իր քրիստոնէական ինքնութիւնը, ան կը սկսի օտարանալ, կը սկսի ինքզինք օտարացնել իր Արարիչէն, կը սկսի ինքզինք օտարացնել իր համայնքէն եւ կը սկսի օտարանալ իր իսկ անձին: Իսկ երբ վերադարձի ճամբան կը բռնէ եւ Աստուծոյ կը դիմէ, կը գտնէ այն խաղաղութիւնը, զոր աշխարհը չէր կրցած տալ: Անոր կեանքի պարապութիւնը կը լեցուի Աստուծոյ անբաւ սիրով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԻՒՆ

Մարդը արարած ընկերութեան կը պատկանի եւ այդ ընկերութիւնը կրնայ ըլլալ իր ընտանիքը, իր բարեկամները, իր համայնքը եւ կամ իր ազգը:

Մեր պարագային, հայերս կը պատկանինք պատմութիւն ունեցող ազգի մը, որ ունի իր իւրայատուկ լեզուն, մշակոյթը, ասանդութիւնները եւ Եկեղեցին:

Այսօր, Սփիւռքի մէջ, ազգային պատկանելիութիւնը լուրջ մարտահրաւիր դարձած է: Շատեր, աշխարհի ազդեցութիւններուն տակ, կամաց-կամաց կը հեռանան իրենց լեզուէն, պատմութենէն ու եկեղեցիէն: Սակայն ազգը կորսնցնող մարդը, ի վերջոյ, իր ինքնութեան մէկ մասը եւս կը կորսնցնէ: Մեր լեզուն, մեր եկեղեցին, մեր մշակոյթն ու մեր պատմական յիշողութիւնը այն գանձերն են, որոնք մեզ կը միացնեն մեր անցեալին եւ մեզ կը տանին դէպի ապագայ:

Այսօր, համաշխարհայնացման ալիքներուն դիմաց մարդը կը սկսի հեռանալ իր արմատներէն, մեր կոչումն է ամուր մնալ մեր հոգեւոր եւ ազգային պատկանելիութեան, որովհետեւ մարդը կը գտնէ իր իսկական ինքնութիւնը, այն ատեն, երբ գիտակցի, թէ ինք Աստուծոյ կը պատկանի եւ իր ժողովուրդի ժառանգութիւնն է:

Հայր Յակոբ

ՈՍԿԵՂԷՆ ՀԱՄԱՐ

«Աստուծոյ շնորհքը իւրաքանչիւրիս տարբեր պարգեւ մըն տուած է, որ պէտք է գործածենք: Եթէ մարգարէութեան պարգեւը ունինք՝ պէտք է պատգամենք մեր հաւատքին համեմատ: Եթէ ծառայելու շնորհքը տրուած է՝ պէտք է ծառայենք: Եթէ ուսուցանելու ձիրքը ունինք՝ պէտք է ուսուցանենք: Եթէ յորդորելու կարողութիւնը ունինք՝ պէտք է յորդորենք: Իր ունեցածը ուրիշներուն բաժնողը առատօրէն թող բաշխէ: Վերակացու եղողը եռանդազին թող աշխատի: Ողորմութիւն ընողը խնդրութեամբ թող ընէ» (Հռոմայեցիս 12:6-9):

“We have different gifts, according to the grace given to each of us. If your gift is prophesying, then prophesy in accordance with your faith; if it is serving, then serve; if it is teaching, then teach; if it is to encourage, then give encouragement; if it is giving, then give generously; if it is to lead, do it diligently; if it is to show mercy, do it cheerfully.” Romans 12:6-9

Ի՞նչ կ'ըսեն սուրբ ՀԱՅՐԵՐԸ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻՆՉԻՆ ՄԱՍԻՆ

Սաղմոսարանի բոլոր երգերը մարդկության համար կենդանագրում մէկ-մէկ կտակ են, որ սակայն, տեսանելի են միայն մաքուր սիրտերուն:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ

Սուրբ Գիրքերու հոգետը խրատները կու տան ճշմարիտ վարքի իմացութիւն եւ կը հաղորդեն մեզ դէպի հոգետը կարգը: Որովհետեւ, երբ մարդ նիւթական բաներ կը խորհի՝ մարմնաւոր յիշողութիւններով աղտոտի շարժումներ կ'ունենայ, որոնք կը պղտորեն միտքն ու մարմինի զգայարանները: Իսկ եթէ հոգետը սրբութիւններու մասին կը խորհի, Սուրբ Հոգիի ազդեցութեամբ հոգետը վարքի մասին կը խորհի եւ կը ջանայ առաքինութեան գործեր կատարել:

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Բազում աղօթքներ պէտք են մեզի, բազում արտասուքներ, յաճախակի պաղատանքներ եւ մեծագոյն ճգնութեամբ հայցել Աստուծմէ, որպէսզի արժանի ըլլանք լուսաւոր միտք ստանալու, որով կը բորբոքի մեր մէջ աղօթքի բաղձանքն ու աստուածային Գիրքի վերծանութիւնը: Եւ մեր մտքի ճաշակելիքին մէջ կը համեղանայ այդ հիանալի ուտեստներու խոհարարութիւնը, եւ կը ճանչնանք հոգետը երկունքի օտակարութիւնն ու անսպառ բարիքներու արդիւնաւորութիւնը:

ԽՈՍՐՈՎ ԱՆՁԵՒԱՅԻ

HOLY BIBLE

Friday, April 3, 2020

Due to the awkward situation of fear and insecurity caused by the coronavirus, the Bible has become a focal presence in the life of many Christians; it has also received special attention on social media. I hope that this renewed awareness of the centrality of the Bible will continue to grow and fill the gap between the Christian way of life and biblical values and imperatives.

The holy Bible is the foundation of Christianity. Because it contains the revelation of God, the Bible represents a sacred value and absolute authority for Christians and is essential for being Christian. The Bible is pivotal to the church's life and mission, teaching and evangelism.

In my book, Taking the Church to the People (2010, Aantelias; 2011, Los Angeles), I have identified 4 practical ways of placing the Bible at the heart of Christian life and witness. These are: knowing the Bible, translating the Bible into life, making the Bible integral to individual and community life, and turning to the Bible.

We should not turn to the Bible only in a situation of crisis; we should not read the Bible only when we are in need of divine assistance. With its healing and transforming power and as a guide for a purpose-driven life, The Bible, as the living word of God, must accompany us in all circumstances and aspects of our life.

For the churches of the Protestant tradition, the Bible is regarded as "sola scriptura" - Scripture alone. Besides the Bible, the Catholic and Orthodox churches ascribe a particular importance to Tradition, which includes the total life and witness of the early apostolic church as well as the Bible.

The Bible occupies a central place in the daily life of the Armenian church and its people. In 451, when the Persians attempted to impose Zoroastrianism on Armenia, the Armenian people said with one voice: "The Gospel (Bible) is our father, and the church our mother; no one can shake us from this firm conviction." This unambiguous affirmation has become the motto of the Armenian people's life throughout history at the cost of martyrdom. Because the first translation of the Bible into Armenian in 411, which was made from the Syriac text, proved to be unsatisfactory, the second translation was made from the Greek Septuagint text in 434. This translation was considered by Western biblical scholars as "the queen of translations" for its accuracy of translation and clarity of its language.

The Bible in Armenian is called "the breath of God." What a profound perception! Indeed, our life would lose its meaning and purpose and even its very existence without the breath of God. How urgently we need the healing presence of the breath of God...

TURNING TO GOD
ARAM I

ԱՂՕԹՔ ՅՈՅՄԻ ԵՒ ՄԵԻԹԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ով Տէր, քաջալերէ՛ զիս նեղութեանս մէջ, մխիթարէ՛ վիշտերուս մէջ ու արժանի դարձուր զիս, Տէր իմ եւ Աստուած իմ՝ Յիսուս Քրիստոս, խաչակից ըլլալու քեզի մինչեւ մահ՝ հրաժարելով այս աշխարհի հեշտութիւններէն եւ դասակից ըլլալու քու երանելիներուդ եւ դրախտի անմահ կեանքը վայելելու:

ԱՄԷՆ:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՊԱՐԳԵՒԱԾ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

«Կ'ուզեն առողջանալ» (Յհ 5.6): Տիրոջ կըզմէ Բեթեզդայի անդամալոյծին ուղղուած այս հարցումը՝ ուղղուած է մեզմէ ամէն մէկուս. «Կ'ուզեն առողջանալ»:

Մեզմէ ով հոգիի առողջութեան կարիքը չունի: Հիանդ է հոգին այն մարդուն որ չի պաշտեր ու չի փառաբաներ զԱստուած: Ըսենք Տիրոջ. «Այո, Տէր, կ'ուզեմ ոգիս առողջանայ, որպէսզի քեզ պաշտէ ու փառաբանէ»:

Մեզմէ ով սրտի առողջութեան կարիքը չունի: Սիրտ մը որուն մէջ նախանձ կայ, ատելութիւն ու դառնութիւն կայ, դրամասիրութիւն ու փառասիրութիւն կայ՝ հիանդ կը նկատուի: Ըսենք Տիրոջ. «Այո, Տէր, կ'ուզեմ սիրտս առողջանայ, որպէսզի քեզ ու բոլոր մարդիկը սիրեմ. հեռացուր սրտէս ամէն դառնութիւն, որպէսզի քաղցրութիւնդ հոն բնակի»:

Մեզմէ ով մտքի առողջութեան կարիքը չունի: Միտք որ միայն աշխարհիկին մասին կը խորհի՝ կոյր ու հիւանդ կը նկատուի: Ըսենք Տիրոջ. «Այո, Տէր, կ'ուզեմ միտքս առողջանայ, որպէսզի անիկա քու մասիդ մտածէ, եւ քու սէրդ դարձնէ իր խորհրդածութեան առանցքը»:

Եւ դեռ, մէկը որուն կեանքը Աստուծոյ փառքն ու մեծութիւնը չ'արտացոլացներ՝ կենաքի առողջութեան կարիքը ունի: Մէկը որ իր նմանին հետ վարուիլ չի գիտեր՝ վարմունքի առողջութեան կարիքը ունի: Մէկը որ միշտ իր խօսքով իր նմանը կը վիրաւորէ՝ լեզուի առողջութեան կարիքը ունի: Թող Տէրը առողջացնէ մեր համակ կեանքը, որպէսզի Աստուծոյ գեղեցկութիւնը երեան կու գայ հոն:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ
Վաղինակ Ծ. Վրդ. Մելոյեան

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԲԱՆ ՀԶ. (Ա.)

Ողորմած, բազմագութ, հզօր, ահաւոր, մարդասէր, օրհնեալ, կենդանի, անճառելի Աստուած, Քու խօսքէդ դուրս չփեղեր երբեք ոեւէ բան՝ որուն մենք չենք կրնար ձեռնարկել եւ որուն մեր միտքը չի կրնար հասնիլ: Դուն միայն կրնաս խիստ փուշերուն մէջէն քաղցր պտուղներ դուրս տալ, Դուն որ Հայրն եւ կեանքի նոր ու զարմանալի սկզբունքներու: Ատողին բարիք ընել, հալածիչին համար աղօթել, խոցողին համար փրկութիւն հայցել, սպաննողին համար ներում խնդրել. Քեզմէ է որ մեզի ընծայուեցաւ այս հրաշալի պտուղը, որուն Քու բարեբանեալ կամքիդ ախորժելի եւ գովեալ շրթունքներուդ համար ճաշակելի անուշութիւնը ոեւէ օրինակով մը կարելի չէ բացատրել, ով Տէր Քրիստոս, որ հոգին եւ մեր երեսին եւ զօրութիւնը մեր գեղեցկութեան. Տէր Քրիստոս, օրհնեալ ըլլաս Դուն երկինքի բարձրութեան մէջ: Սակայն երկրածին եւ բազմավրէպ մարդերը իրենց բարիք մատուցող ձեռքերուն ալ չարիք փոխարինեցին. իսկ Դուն, լոյս եւ լոյսի տուիչ, չես ուզեր որ մենք զիրար անիծենք. չես ախորժիր չարէն. չես ցանկար ուրիշին մահը. խոսվութենէն չես յուզուիր, ցասումը չի տիրեր Քեզի. բարկութիւնը չի կրնար բռնադատել Քեզ. տէրը Քեզ չի մթագներ. գութը Քեզ չ'այլայլեր. բարութիւնը Քեզ չի փոխեր. ոչ թիկունք կը դարձնես բնաւ եւ ոչ երես, համակ լոյս եւ փրկութիւնը միայն նպատակ կ'ընես Քեզի:

ԱՄԷՆ:

ՀԱՍՎՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՔՈՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿԱՄ ՀԱՒԱՏԱՑԵԼՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍՈՒՐԲ, ՍՈՒՐԲ

«Սուրբ, Սուրբ» երգը, ինչպես կը տեսնենք, կու գայ իբրև բնական շարունակությունը պատարագիչին աղօթքին:

Վերը, Սրբասացության մասին խօսած ատեն ըսինք, որ անոնք «սրբասացություն» կը կոչուին, որովհետև կ'ակնարկեն Եսայի մարգարէի տեսիլքին (Ես 6:1-3), ուր սերովբէները Աստուծոյ շուրջը կանգնած եւ իրենց դէմքերը թեւաքողած՝ անդադար կ'երգեն. «Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տէր Զօրութեանց»:

«Սուրբ, Սուրբ» երգը, կամ ինչպէս երբեմն անիկա կը բնութագրուի՝ «սերովբէական երգը», նոյն այդ պահն է, որ կ'արտացոլացնէ՝ ամենայն հարազատութեամբ եւ մանրամասնութեամբ:

Եթէ, Եսայի մարգարէի ունեցածը տեսիլք մըն էր միայն Աստուծոյ անմատչելի փառքին, Պատարագի համախմբումը հաստատեալ ժողովուրդը սակայն, Աստուծոյ այդ փառքին դիմաց կը կանգնի ուղղակիօրէն: Հոս տեսիլքը շօշափելի իրականութիւն է, եւ նոյնիսկ եթէ մարմնաւոր աչքերով չենք տեսներ սերովբէներն ու քերովբէները, որոնք Քրիստոսի աթոռին շուրջը կանգնած են, բայց հաստքի աչքերով անպայման կը տեսնենք, եւ անոնց ծայնակցելով՝ միասնաբար կ'երգենք. «Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տէր Զօրութեանց. լի են երկինք եւ երկիր փառօք քո...» (=Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ եւ, Ամենակալ Տէր: Երկինք եւ երկիր փառքովդ են լեցուն: Օրհնութիւն քեզի՝ բարձունքներուն մէջ: Օրհնեալ ես դուն, որ Տիրոջ անունով կու գաս: Ովաննամ բարձունքներուն մէջ):

Այս երգին հետ եկեղեցիէն ներս գտնուողները բոլորն ալ մագնիսականութեամբ մը կը բռնուին, հմայուած, բառերը լրիւ հասկնան կամ ոչ՝ կը վերանան անպայման: Այդ իրագործումին մէջ Պատարագի խորհուրդին չափ իր դերը ունի երգին եղանակատրուարը, որ պարզապէս հիանալի է՝ թէ իր Եկմալեան եւ թէ Կոմիտասեան տաբերակներով:

Ինչքան եկեղեցիներու եւ այլազան ծէսերու մէջ լսած ենք նոյն երգը, բայց ոչ մէկ տեղ անիկա Հայկական Պատարագին ներգործութիւնը կ'ունենայ:

ԱՌԷՔ, ԿԵՐԷՔ

Մինչ ղպիրներ եւ ժողովուրդ «Սուրբ, Սուրբ» կ'երգեն, պատարագիչը կ'արտասանէ կեդրոնական այն աղօթքը, որ մասնագիտական լեզուով կը կոչուի «գոհաբանական աղօթք»: Այս աղօթքը («Սուրբ Սուրբ Սուրբ եւ ճշմարտապէս եւ ամենասուրբ») քաղելով կ'ամփոփէ ամբողջ փրկագործութեան պատմութիւնը, յիշելով թէ ինչպէս Աստուած իր նախախնամութիւնը ցուցաբերեց անկեալ մարդկութեան հանդէպ՝ անցեալին մարգարէներ ղրկելով, Օրէնքը տալով, քահանայութիւնը հաստատելով եւ կենդանական զոհերու միջոցաւ մարդոց միտքը պատրաստելով գալիք ճշմարիտ Զոհին:

Իսկ, երբ Աստուծոյ որոշած ժամանակը հասաւ՝ իր Որդին ղրկեց աշխարհ, մեր մեղապարտ անձերուն փոխարէն՝ ինքզինք ընծայելու «իբրև պարտապան եւ պարտք, իբրև զոհ եւ Օծեալ, իբրև Գառնուկ եւ երկնաւոր Հաց, իբրև Քահանայապետ եւ պատարագ», մեր մեղքերուն դատավճիռը պատնելով:

Ան, այդ իսկ նպատակով ստուգապէս մարդացաւ, եւ «մեզ փրկելու համար կամաւորաբար խաչուելու եկաւ»: Վերնատան մէջ, Վերջին Ընթրիքին ընթացքին, նախ հացը առաւ, օրհնեց, եւ իր Հօրը շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք՝ կտրեց, եւ իրեն հետ բազմած աշակերտներուն տուաւ, ըսելով. «Առէք, կերէք, ասիկա իմ Մարմինս է, որ ձեզի եւ շատերուն համար կը բաշխուի, մեղքերու քաւութեան եւ թողութեան համար»:

Յետոյ, գինիով լեւն բաժակը առաւ, օրհնեց, եւ իր Հօրը շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք՝ խմեց, եւ իր կողքին բազմած աշակերտներուն տուաւ ըսելով. «Իսկե՞ք ասկէ բոլորդ. ասիկա նոր ուխտի իմ Արինս է, որ ձեզի եւ շատերուն համար կը թափուի, մեղքերու քաւութեան եւ թողութեան համար»:

Աղօթքը հոս չի վերջանար, բայց մենք պահ մը կանգ առնենք: Դժբախտաբար, մենք ծածուկ կատարուած այս աղօթքը չենք լսեր, բացի բարձրաձայն ըսուած կամ երգուած այն բաժիններէն, որոնք ծանօթ են բոլորին. «Առէք, կերէք, այս է Մարմին իմ...», «Արբէք ի սմանէ ամենեքեան, այս է Արին իմ նորոյ Ուխտի...»:

Սակայն, պարզօրէն կը տեսնուի, որ առանց իրենց շրջագիծը կազմող այս աղօթքին, Քրիստոսի այս բառերը օդէն առկա խօսքերու կը նմանին, կամ գոհարներու՝ որոնք ոսկի շղթային վրայ ազուցուած չեն:

Միա կողմէ, «Առէք կերէք»ի պահը վստահաբար ամէնէն զգայուն եւ խորհրդալից մէկ պահն է Սուրբ Պատարագին, եւ ժողովուրդին մտքին մէջ՝ նոյնիսկ բարձրակէտը անոր, իբրև Վերջին Ընթրիքի պահուն Քրիստոսի արտասանած բառերուն վերջնական կամ կրկնութիւնը:

Այդ պահէն սկսեալ, մենք մեր դիմաց դրուած Հացին ու Գինին չենք նայիր իբրև լոկ հաց եւ սոսկական գինի, այլ՝ ինչպէս Քրիստոս գանոնք կոչեց եւ մենք իր բառերով կը կոչենք՝ Մարմին եւ Արին. «Տիրոջ Մարմին»ը, ինչպէս պիտի ըսէր Պօղոս Առաքեալ (Ա. Կր 11:29), եւ «Տիրոջ Արին»ը:

Մեր եւ Արեւելեան բոլոր եկեղեցիներու աստուածաբանական հասկացողութիւնը այն է, որ հացին ու գինիին Քրիստոսի Մարմինին եւ Արինին փոխարկումը, այսինքն՝ Մարմին եւ Արին դառնալը, դեռ ամբողջացած չեն: Խորհուրդը կ'ամբողջանայ եւ փոխարկումը իր լրումին կը հասնի միայն այն ատեն՝ երբ պատարագիչը Սուրբ Հոգիին ռեկոնցումով կ'օրհնէ հացն ու գինին, մինչ Դպիրները կ'երգեն «Որդի Աստուծոյ» երգը:

Սուրբ Հոգին իր էջքով է, որ կը սրբագործէ ընծաները եւ կը կատարէ փոխարկումը: Հացը իր գոյացութեամբ կը մնայ հաց, եւ գինին իր գոյացութեամբ կը մնայ գինի, բայց այնուհետեւ անոնք Քրիստոսի Մարմինն ու Արինն են, որովհետեւ Քրիստոս ինք իր աստուածութեամբ կը միանայ անոնց, այնպէս՝ ինչպէս իր մարդկութեան ժամանակ նոյն աստուածութեամբ միացաւ մարմինին, եւ եղաւ մէկ անձ, միադրեալ մէկ բնութիւն, միաժամանակ թէ Աստուած եւ թէ Մարդ:

Ահա միութիւն մը, որ երբեմն կ'արտայայտենք «Աստուածամարդ» բառով կամ բացատրութեամբ, որովհետեւ ինչպէս Քրիստոսի մէջ զԱստուած կը տեսնենք մարդացած, այնպէս ալ մարմինը աստուածացած:

Նոյնպէս ալ հոս, Պատարագին մէջ, ինչպէս կը խոստովանինք եւ կը հաւատանք թէ Աստուած ինք կու գայ եւ կը միանայ այս հացին ու գինիին, այնպէս ալ կը խոստովանինք եւ կը հաւատանք, որ նոյն միացումով՝ այս ընծաները կը միանան Աստուծոյ, եւ հաց ու գինի մնալով հանդերձ՝ կը դառնան Քրիստոսի սուրբ Մարմինն ու Արինը:

(Շարունակելի 11)

«ՀԱՍՎՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ»
ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ,
ԿԱՌՈՅՑԸ, ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԶԱՐԵՇ ԱՐՔ. ԱԶՆԱԻՈՐԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԸ

ՅԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ԲԱՌԱՍՈՒՆ ՕՐ ԵՏՔ ՅԻՍՈՒ ՔՆԶ ԸՐԱԻ:

Յարութենէն ետք, քառասուներորդ օրը Յիսուս իր աշակերտները առած Ձիթենեաց լեռը բարձրացաւ՝ իր վերջին պատուիրաններն ու օրհնութիւնը տալու համար:

ՅԻՍՈՒ ՔՆԶ ՊԱՏՈՒԻՐԵՑ ԻՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ:

Յիսուս իր աշակերտներուն պատուիրեց, որ բոլոր աշխարհը պտըտին, քարոզեն հեթանոսներուն ու մկրտեն զանոնք՝ Հօրը, Որդիին եւ Սուրբ Հոգիին անունով:

ՅԻՍՈՒ ՈՒՐԻՇ ԻՆՉ ՊԱՏՈՒԻՐԵՑ:

Յիսուս առաքելներուն նաեւ պատուիրեց, որ երուսաղէմէն չհեռանան մինչեւ Սուրբ Հոգին ստանան, որ խոստացաւ ղրկել:

ՅԵՏՈՅ ԻՆՉ ԵՂԱԻ:

Յետոյ՝ իր աշակերտները օրհնելով Յիսուս, երկինք համբարձաւ:

ԵՐԲ ԱՅՍ ՊԱՏԱՀԱՍԸՆ ԵՏԱՆ, ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԻՆՉ ԸՐԻՆ:

Յիսուսի Համբարձումէն ետք, աշակերտները երբ ապշած դէպի երկինք կը նայէին, նոյն միջոցին մարդու կերպարանքով երկու հրեշտակներ երեւցան:

ԱՅԴ ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐԸ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ԻՆՉ ԸՍԻՆ:

Հրեշտակները ըսին. «Ո՛վ Գալիլեացիներ, ինչո՞ւ կեցեր երկինքը կը դիտէք: Այս Յիսուսը որ երկինք համբարձաւ, օր մը դարձեալ պիտի գայ՝ այնպէս ինչպէս անոր երկինք երթալը տեսաք» (Գրծ 1.11):

A PRAYER FOR PATIENT TRUST IN GOD Psalm 40

I waited patiently for the Lord;
he turned to me and heard my cry.
He lifted me out of the slimy pit,
out of the mud and mire;
he set my feet on a rock
and gave me a firm place to stand.
He put a new song in my mouth,
a hymn of praise to our God.
Many will see and fear the Lord
and put their trust in him.
Blessed is the one
who trusts in the Lord,
who does not look to the proud,
to those who turn aside to false gods.[b]
Many, Lord my God,
are the wonders you have done,
the things you planned for us.
None can compare with you;
were I to speak and tell of your deeds,
they would be too many to declare.
Sacrifice and offering you did not desire—
but my ears you have opened[c]—
burnt offerings and sin offerings[d] you did not require.
Then I said, "Here I am, I have come—
it is written about me in the scroll.[e]
I desire to do your will, my God;
your law is within my heart."
I proclaim your saving acts in the great assembly;
I do not seal my lips, Lord,
as you know.
I do not hide your righteousness in my heart;
I speak of your faithfulness and your saving help.
I do not conceal your love and your faithfulness
from the great assembly.
Do not withhold your mercy from me, Lord;
may your love and faithfulness always protect me.
For troubles without number surround me;
my sins have overtaken me, and I cannot see.
They are more than the hairs of my head,
and my heart fails within me.
Be pleased to save me, Lord;
come quickly, Lord, to help me.
May all who want to take my life
be put to shame and confusion;
may all who desire my ruin
be turned back in disgrace.
May those who say to me, "Aha! Aha!"
be appalled at their own shame.
But may all who seek you
rejoice and be glad in you;
may those who long for your saving help always say,
"The Lord is great!"
But as for me, I am poor and needy;
may the Lord think of me.
You are my help and my deliverer;
you are my God, do not delay.

ՆԻԿԻՈՑ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎԻ 1700-ԱՄԵԱԿ

«ՀԱՌԱՏԱՄՔ ԵՒ Ի ՄԻ ՄԻԱՅՆ
ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԿԱՆ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ [ՍՈՒՐԲ] ԵԿԵՂԵՑԻ»:

Մինչև այստեղ, Հաատամքին նիսթը աստուածութեան անծերուն ձերաբերեալ դասնութիւնն էր: Ասկէ կը սկսի երկրորդ բաժինը, որ կարելի է կոչել՝ հաատքի աստուածայայտ ճշմարտութիւնները.-

1. Եկեղեցի,
2. Սկրտութիւն,
3. Ապաշխարութիւն եւ մեղքերու թողութիւն,
4. Մեռելներու յարութիւն,
5. Յաւիտենական դատաստան,
6. Երկինքի արքայութիւն,
7. Յաւիտենական կեանք:

Նիկիոյ Հանգանակին վրայ եթէ ականարկ մը նետենք, կը տեսնենք, որ այս նախադասութեամբ սկսող ամբողջ բաժինը չկայ այնտեղ: Այս բաժինը որդեգրուած է Կոստանդնուպոլսոյ Տիեզերական ժողովով:

ԻՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

Թէ՛ Հին եւ թէ՛ Նոր Կտակարաններուն մէջ յաճախ կը հանդիպինք «Եկեղեցի» բառին, որ բոլոր պարագաներուն ալ կը նշանակէ՝ «հաւաքոյթ», մանաւանդ՝ «պաշտամունքային հաւաքոյթ»: Աստուածաշունչին մէջ բնաւ չի գործածուիր նշելու համար շէնքը, ուր տեղի կ'ունենայ նման պաշտամունքային հաւաքոյթը, այլ՝ միշտ ականարկութիւն է հաւաքուածներուն, Աստուծոյ ժողովուրդին:

ԻՆՉՈՒ ԵՒ ԻՆՉ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՈՎ ԿԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ՎՐԱՅ:

- 1.- Եկեղեցին այս աշխարհի վրայ Աստուծոյ ժողովուրդին է, Անոր «ժառանգութիւնը»: Աստուծոյ հաւատարիմներու հաւաքոյթն է ան, մարդկութեան աստուածապաշտ սերունդը, Սէթի սերունդը, Աստուծոյ «սեփական ժողովուրդը», իր «ժառանգութիւնը» (Բ. Օր 9.26, Սղ 29: 28.9, 33.12 եւայլն), որ Աբրահամի մարմնատու սերունդը պիտի չըլլար: Աստուած այդ ժողովուրդը պիտի ընտրէր բոլոր ազգերէն:
- 2.- Եկեղեցին այս աշխարհի վրայ երկինքի քաղաքացիութեան պատրաստութեան վայրն է, Աստուծոյ օրէնքներուն պահպանութեամբ: Եկեղեցին, իբրեւ Աստուծոյ ժողովուրդ, պէտք է ապրի համաձայն Աստուծոյ դրած օրէնքներուն, որոնք երկնային հայրենիքին սահմանադրութիւնը կը կազմեն: Աստուծոյ ժողովուրդին համար դաստիարակութեան ամբողջ ընթացք մըն է անիկա, որմէ անհրաժեշտ է անցնիլ, ձեռք բերելու համար երկնային քաղաքացիութիւնը: Այդ պատճառով ալ Աստուած իր ժողովուրդին կեանքը կազմակերպեց այնպէս, որ անիկա աստուածպետութիւն մը ըլլայ: Այսինքն, ըլլայ ժողովուրդ մը, որուն Թագաւորը Աստուած ինքն է, եւ ինքն է անոր Օրէնսդիրը եւ Դատաւորը:
- 3.- Եկեղեցին այս աշխարհի վրայ Աստուծոյ ըտանիքն է: Իր ժողովուրդին հետ Աստուծոյ կապը ծնողական ջերմ կապն է: Եկեղեցին ո՛չ միայն Աստուծոյ ժողովուրդն է, այլ մանաւանդ՝ անոր ընտանիքը (Եփ 2.19), ուր բոլորը անոր տղաքն ու աղջիկներն են, անոր գուրգուրանքին եւ բերկրալից սիրոյն առարկան:
- 4.- Եկեղեցին Քրիստոսի Հարսն է: Աստուած կը կամենայ իր ժողովուրդին հետ ունենալ անելի մտերիմ սիրոյ կապ մը, որ կ'արտայայտուի այր եւ կնոջ ամուսնական մտերմագոյն կապին օրինակով: Այդ սերն է որ իր Եկեղեցիին կը ցուցաբերէ երկնատու Փեսան՝ Քրիստոս (Եփ 5.25-32):
- 5.- Եկեղեցին այս աշխարհի վրայ Աստուծոյ Արքայութեան նախանկարն է: Մենք ամէն օր Աստուծմէ կը խնդրենք, որ իր թագաւորութիւնը զայ (Մտ 6.10): Եւ ամբողջ Եկեղեցին արքայութեան այդ սպասումով է որ կ'ապրի, կ'աղօթէ եւ արթուն կը հսկէ: Բայց միաժամանակ գիտենք, որ իր մարդեղութեամբ Քրիստոս Աստուծոյ թագաւորութեան ներկայութեան ապացոյցները տուաւ, եւ իր յարութենէն 40 օրեր ետք երկինք համբառնալով Հօրը աջ կողմը նստաւ, ինչ որ Քրիստոսի թագաւորութեան հաստատումը կը նշէր երկրի վրայ, մանաւանդ Եկեղեցիին վրայ: Եկեղեցիին մէջ Քրիստոս կը թագաւորէ իր ամբողջ փառքով: Եւ մենք բոլորս իր շուրջն է որ կը բոլորուինք ամէն անգամ, երբ ի մի կու գանք մեր պաշտամունքին ու փառաբանութեան համար:

ՄԷԿ ԵԿԵՂԵՑԻ

- 1.- Եկեղեցին միայն մէկ վայրի մէջ հաւաքուած հաւատացեալները չի նշեր, այլ՝ աշխարհի վրայ ոեւէ տեղ գտնուող հաւատացեալներու ամբողջութիւնը, իբրեւ ընդհանրական մէկ մարմին:
- 2.- Բայց Եկեղեցին միայն այս աշխարհի վրայ գտնուող հաւատացեալներու ամբողջութիւնը չէ, այլ՝ նաեւ գումարը անոնց, որոնք այժմ մեզմէ բաժնուած, բայց անբաժանելի մասն են Քրիստոսի Մարմինին, Եկեղեցիին: Այս աշխարհի վրայ գտնուողները կը կոչենք «Զինուորեալ Եկեղեցին», որովհետեւ տակաւին ներկայ կեանքին մէջ իրենց հոգեւոր պայքարը կը մղեն չարին դէմ: Մինչդեռ արդէն այս կեանքէն ելածները կը կոչենք «Յաղթական Եկեղեցին», որովհետեւ իրենց պայքարը մղած, չարին դէմ յաղթած, եւ երկինքի մէջ վերջնականօրէն Քրիստոսի միացած իրենց ապագայ փառքն ու երանութիւնը կը նախաճաշակեն այժմէն: Արդարեւ, Եկեղեցին «խորհրդական» այն Մարմինն է, որուն գլուխը Քրիստոս ինքն է: Այդ Մարմինը մէկ է եւ միակ, քանի մը պատճառներով. –
- 1.- Եկեղեցին մէկ է իր Գլուխով՝ Քրիստոսով: Քրիստոս ինքն է Եկեղեցին ղեկավարողը եւ առաջնորդողը (Եփ 5.23-24): Այդ կառավարութիւնը Քրիստոս կ'իրագործէ մարդկային ձեռքերով, իր առաքեալներով եւ Եկեղեցոյ վրայ կարգուած հովիւներով: Ինքն է Եկեղեցին խնամողը եւ պահողը, անոր ճշմարիտ Հովիւը (Յհ 10.16, 17.12, 27-28: Հմմտ 18.9): Ինքն է Եկեղեցիին ճշմարիտ Քահանայապետը, մեր փրկութեան միակ միջնորդը Աստուծոյ քով (Ա. Տմ 2.5), որ մեզի համար կը բարեխօսէ եւ յաւիտենական կեանք կը պարգեւէ (Եբր 7.24-25):
- 2.- Եկեղեցին մէկ է իր հաւատքով: Այս հաւատքը ամբողջութիւնն է այն հաւատալիքներուն, որոնց վրայ խարսխուած է ան: Այդ հաւատալիքները Աստուածաշունչին մեզի ընծայած հիմնական ճշմարտութիւններն են, որոնք Աստուծոյ եւ մեր փրկագործութեան վերաբերող դասնութիւնը կը կազմեն: Այս հաւատքին խտացումն են առաքելական ժամանակներէն սկսեալ Եկեղեցոյ մէջ կեանքի կոչումն է գործածուող Հաւատամքները: Ուղղափառ իւրաքանչիւր քրիստոնէալ պարտաւոր է այդ ճշմարտութիւնները գիտնալու եւ դասնելու, որովհետեւ առանց այդ ուղղափառ հաւատքին՝ Եկեղեցին իր հաւատքի միութիւնը կը կորսնցնէ, եւ անկէ հեռացող քրիստոնէան դուրս կը մնայ Եկեղեցոյ միութենէն, ինչ որ պարագան է բոլոր հերետիկոսներուն կամ աղանդաւորներուն:
- 3.- Եկեղեցին մէկ է իր միակ ծնունդով՝ Եկեղեցոյ սուրբ առաքանէն: Եկեղեցոյ սուրբ առաքանէն ծնածներս մէկ ընտանիք եւ մէկ միութիւն ենք (Գղ 3.27-28), եւ Աստուծոյ յաւիտենական ծրագիրն էր այս մէկը (Եփ 2.19-22, 3.6):
- 4.- Եկեղեցին մէկ է իր կառավարութեամբ, իր հոգեւոր առաջնորդներով: Եկեղեցիին միութեան կեդրոնը Քրիստոս ինքն է: Բայց ինչպէս որ քրիստոս անբաժանելիօրէն մէկ է իր Հօրը հետ, այնպէս ալ իւրաքանչիւր Եկեղեցոյ գլուխը եղող եպիսկոպոսը միացած է Քրիստոսի, եւ հաւատացեալները քահանայից դասին միջոցաւ միացած են եպիսկոպոսին: Այսպիսով է որ Եկեղեցին իր սերտ միութիւնը ունի ինքն իր մէջ, եւ սերտ միութիւնը՝ Աստուծոյ հետ:
- 5.- Եկեղեցին մէկ է իր պաշտամունքով ու ծէսով: Եկեղեցին կայ զԱստուած փառաբանելու համար: Եկեղեցիին ուղղափառ հաւատքի դասնութիւնը առաջին հերթին կը կատարուի մեր պաշտամունքին ընդմէջէն, այլ խօսքով Եկեղեցոյ ծիսական կեանքին ընդմէջէն: Այս միութեան գերագոյն նշանը եւ զայն ճշմարտապէս իրագործող խորհուրդը Սուրբ Պատարագի խորհուրդն է, երբ ուղղակիօրէն կը հաղորդուինք մեր Տիրոջ հետ, զվնջ մեր մէջ կ'ընդունինք մարմնատրտապէս, եւ անոր հետ կը միանանք ճշմարտապէս, դառնալով մէկ Մարմին (Ա. Կր 10.16):
- 6.- Եկեղեցին մէկ է իր միատրիչ զօրով, Սուրբ Հոգիով: Սուրբ Հոգին է Եկեղեցոյ միութեան շաղկապը (Եփ 4.3-6, Ա. Կր 12.12-13):

ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ըսինք, թէ Եկեղեցին միայն մէկ վայրի մէջ հաւաքուած հաւատացեալները չի նշեր, այլ՝ աշխարհի վրայ ոեւէ տեղ գտնուող հաւատացեալներու ամբողջութիւնը: Ասկէ կու գան զոյգ անուանումներ եւ զոյգ սահմանումներ.-

- 1.- Տեղական Եկեղեցի: Այսինքն, իւրաքանչիւր քաղաքի, գաւառի, նահանգի կամ երկրի մէջ գտնուող Եկեղեցի:
- 2.- Ընդհանրական կամ Տիեզերական Եկեղեցի: Այսինքն, տեղական Եկեղեցիներու ամբողջութիւնը: Հոսկէ կու գայ բոլոր Եկեղեցիներուն գործակցութեամբ կամ համաձայնութեամբ գումարուած ընդհանրական ժողովներուն տրուած «Տիեզերական ժողով» անուանումը: Այս իմաստով ճշմարտապէս միայն երեք տիեզերական ժողովներ կը ճանչնայ Հայաստանեայց Եկեղեցին, Նիկիոյ (325), Կոստանդնուպոլսոյ (381) եւ Եփեսոսի (431). Նոյնպէս միայն երեք հատ կը ճանչնան Արեւելի միա ուղղափառ Եկեղեցիները (Ղպտի, Ասորի, Եթովպիական, Հնդկ-Մալապար, եւ Էրիթրէայի): Մինչդեռ Բիզանդական ասանդութեան պատկանող Եկեղեցիներու խումբը եօթը տիեզերական ժողովներ կը ճանչնայ, իսկ Հռոմէական Եկեղեցին՝ 21 ժողովներ:

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցին «Առաքելական» կը կոչուի, որովհետեւ.-

- 1.- Առաքեալներու հիմին վրայ շինուած է (Եփ 2.20):
- 2.- Առաքելական հաւատքին վրայ կը կանգնի:
- 3.- Առաքելական (աւետարանչութեան) գործ կը կատարէ թէ՛ ներսը՝ իր հօտին համար, եւ թէ՛ դուրսը՝ ոչ-քրիստոնէալ ազգերը կոչելով Քրիստոսի:

ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

- 1.- Եկեղեցին սուրբ է իր Գլուխով, Քրիստոսով (Հմմտ Յհ 13.6-10):
- 2.- Եկեղեցին սուրբ է, որովհետեւ Քրիստոսով սրբուած է (Եփ 5.25-27):
- 3.- Եկեղեցին սուրբ է, որովհետեւ իր մէջ ունի Սուրբ Հոգիին սրբարար ներկայութիւնը եւ զօրութիւնը, որ տեսականօրէն զայն կը սրբէ եւ կ'ընծայէ Հօրը:
- 4.- Եկեղեցին սուրբ է, որովհետեւ իր մէջ ունի սրբութեան աազանը, այսինքն մկրտութեան աազանը, որմէ երկրորդ անգամ կը ծնինք՝ մաքրուած մեր մեղքերէն, եւ այնուհետեւ միա խորհուրդներուն մատակարարումով կը ստանանք Սուրբ Հոգիին պարգեւները եւ սուրբ կենցաղի մը անհրաժեշտ հոգեւոր զօրութիւնը:

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՌԱՏԱՄՔԻՆ
Ջարեհ Արք. Ազնաւորեան
(Շարունակելի 14)